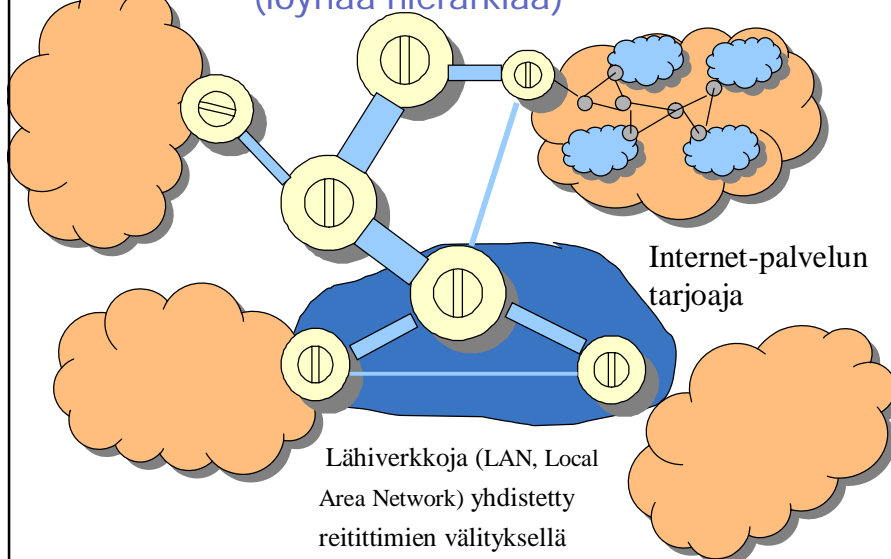

Tietoliikenteen perusteet

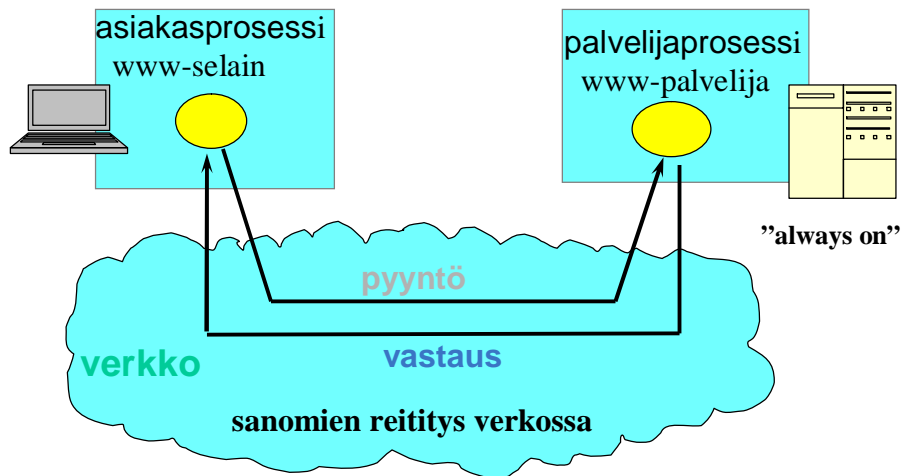
Vähän kertausta

Internet = verkkojen verkko (löyhää hierarkiaa)

Asiakas-palvelija-malli /vertaistoimijamalli

Tietoliikenteen perusteet /2009/ Liisa Marttinen

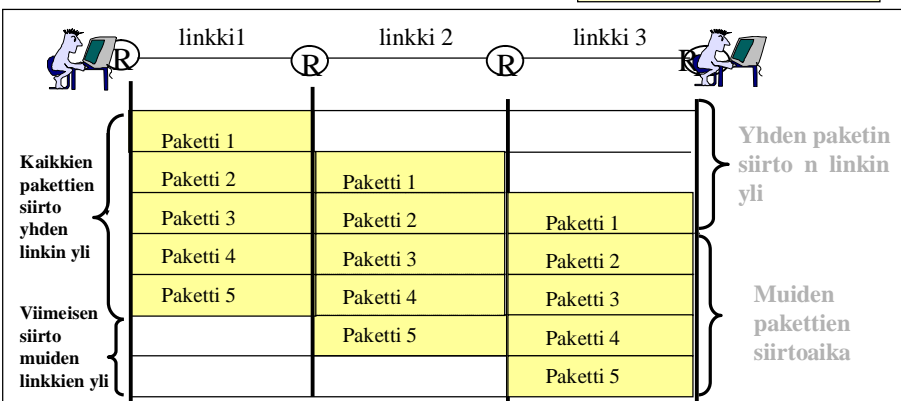
3

Pakettivälitys siirto-aika

Olkoon siirtoaika a:

- a) $ka+(n-1)a = (k+n-1)a$
- b) $na+(k-1)a = (n+k-1)a$

Sanoman siirtoaika, kun sanomassa on k pakettia ja linkejä on n kappaletta

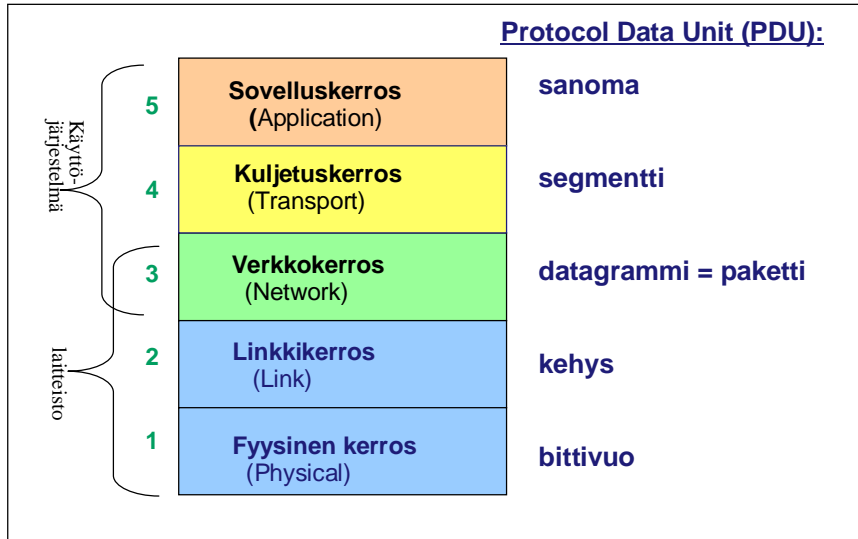
- a) $k:n$ paketin siirto 1. linkin yli + viimeisen paketin siirto $n-1$ linkin yli.
- b) 1. paketin siirto $n:n$ linkin yli + muiden $k-1$ paketin siirto yhden linkin li

Animaatio: http://wps.aw.com/aw_kurose_network_4/63/16303/4173750.cw/index.html

Tietoliikenteen perusteet /2009/ Liisa Marttinen

4

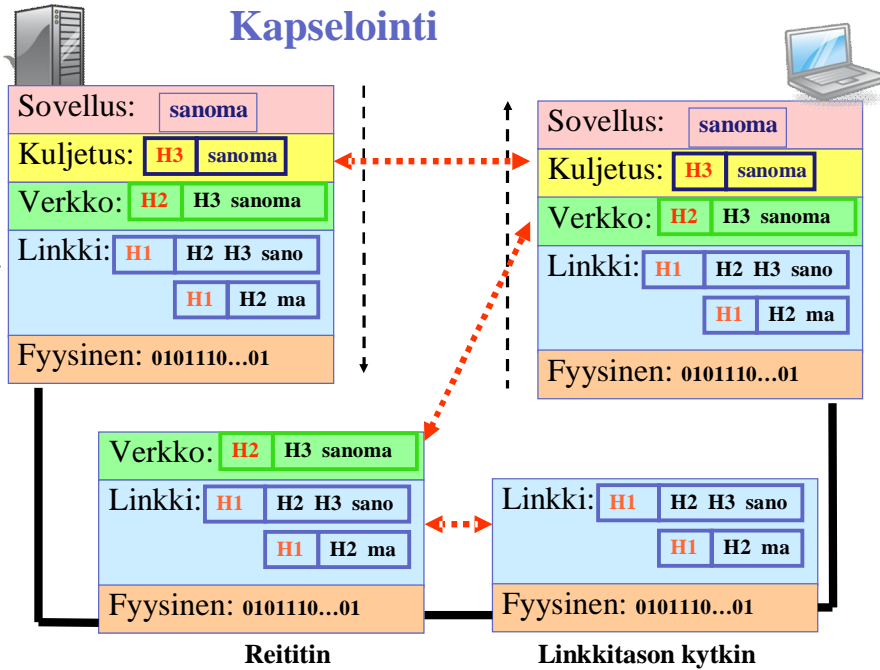
Internet-protokollapino

Tietoliikenteen perusteet /2009/ Liisa Marttinen

5

Kapselointi

Tietoliikenteen perusteet /2009/ Liisa Marttinen

6

HTTP (HyperText Transfer Protocol)

```
GET /somedir/page.html
HTTP/1.1
Host: www.someschool.edu
User-Agent: Mozilla/4.0
Connection: close
Accept-language: fr
```

PC, jossa on Explorer-selain

WWW:N sovellusprotokolla

Tekstimuotoiset sanomat

pyyntö – vastaus

Asiakas

Selain: **FireFox, Internet Explorer, Opera, Apple Safari, ...**

pyytää, noutaa ja näyttää objektit

Palvelija

etsii objektin (tiedoston) koneen hakemistosta

ja lähettää sen vastauksena asiakkaalle

Tilaton protokolla

Palvelija ei muista mitään edellisistä pyynnöistä => evästeet (cookies)

Palvelin, jossa on Apache-ww-palvelija

HTTP Request

HTTP Response

HTTP Response

HTTP Request

```
HTTP/1.1 200 OK
Connection: close
Date: Thu, 22 Feb 2007 12:00:15 GMT
Server: Apache/1.3.0 (Unix)
Last-Modified: Mon, 29 Jan 2007 09:23:24 GMT
Content-Length: 6821
Content-Type: text/html
data data data data ...
```

Linux-kone, jossa on Firefox-selain

origin servers
public Internet
www.herkkutalo.com

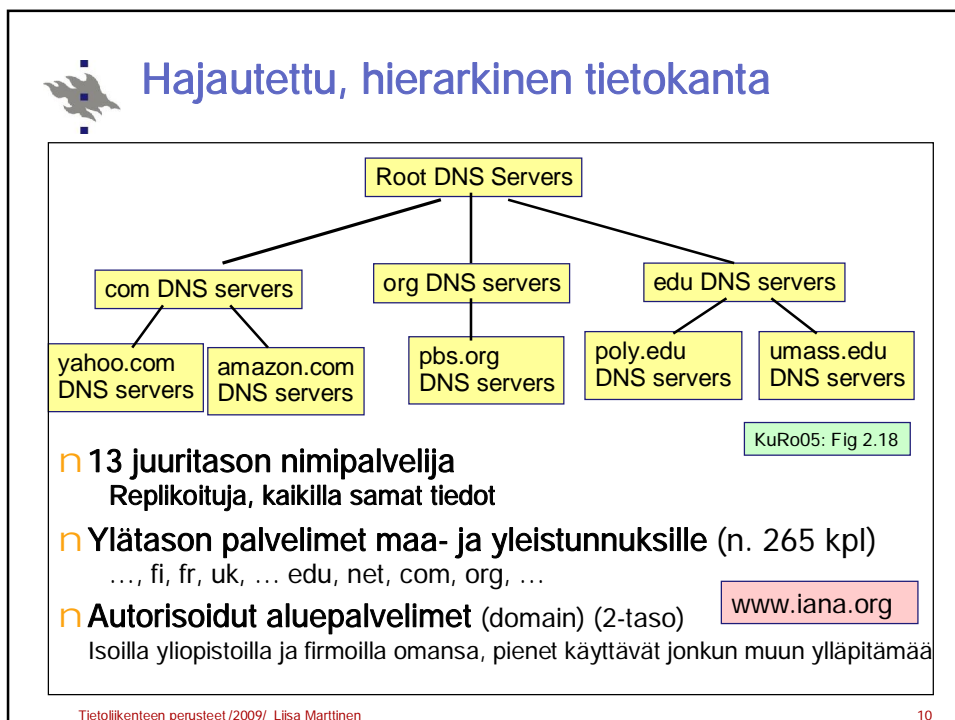
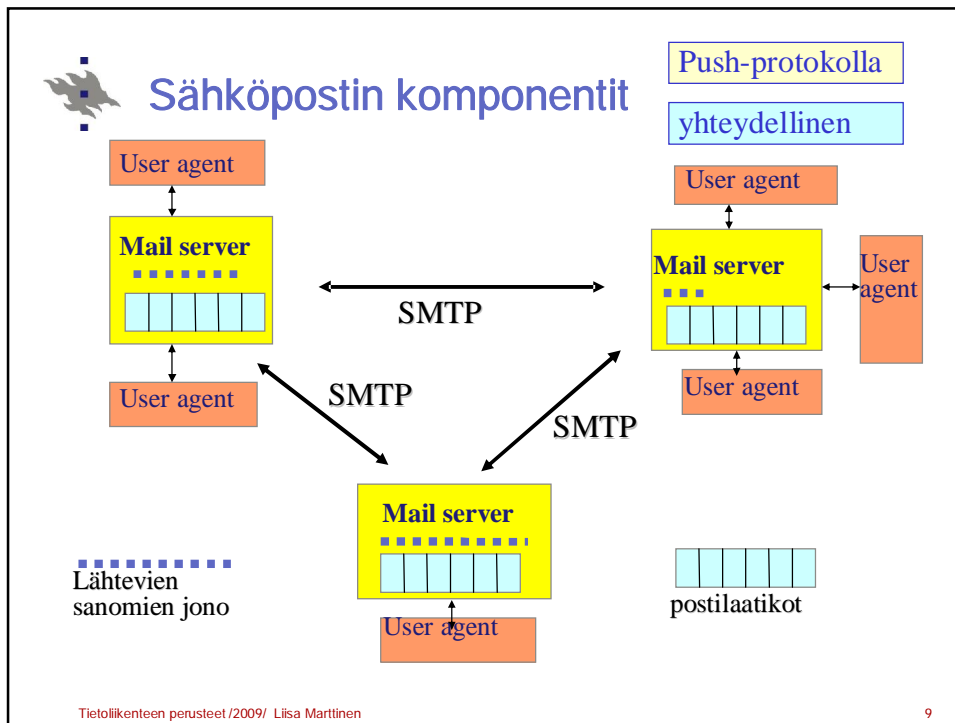
```
HTTP/1.1 304 Not Modified
Date: Thu, 14 Jul 2007 15:39:29
```

institutional network
1.5 Mbps access link

```
GET /fruit/kiwi.gif HTTP/1.1
Host: www.herkkutalo.com
If-modified-since: Wed, 4 Jul 2007 09:23:24
```

```
GET /fruit/kiwi.gif HTTP/1.1
Host: www.herkkutalo.com
```

10 Mbps LAN
institutional cache

Skaalautuvuus

KuRo08: Fig. 2.24

Asiakas-palvelinmalli:

Palvelimen siirrettävä $n \cdot F$ bittiä => siirtoaika = nF/u_s .

Hitain asiakas $d_{\min}$ saa tiedoston ajassa $F/d_{\min}$

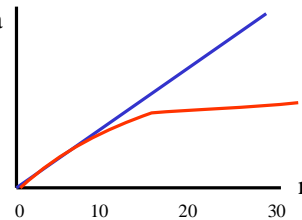
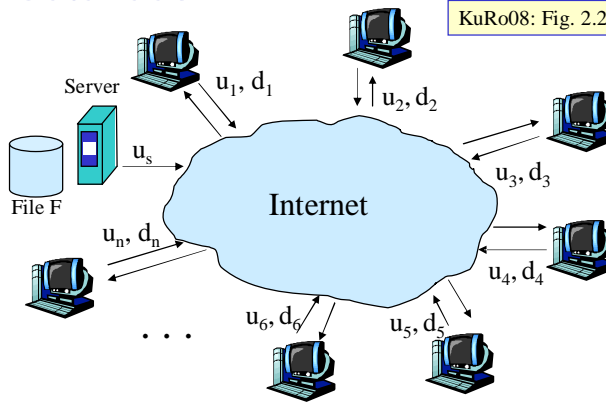
Siirtoaika =
 $\max(nF/u_s, F/d_{\min})$

Kun n kasvaa, palvelimen kuorma kasvaa ja siirtoaika kasvaa.

Vertaistojamalli (alussa tiedosto on palvelimella)

Siirtoaika = $\max(F/u_s, F/d_{\min}, nF/(u_s + V u_i))$

Summamerkki

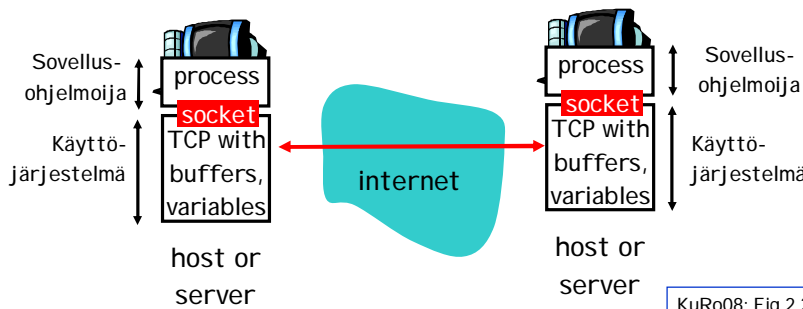

Pistoke (socket)

n Kuljetuspalvelun ja sitä käyttävän sovelluksen rajapinta isäntäkoneessa

Sovelluksen tietoliikenne = KJ:n palvelupyyntöjä
 Pistoke on "palveluluukku"

n Alunperin Berkeley UNIXin (BSD) mukana

KuRo08: Fig 2.26

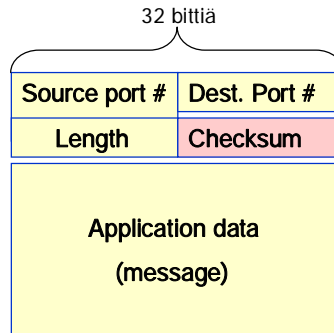
UDP: Tarkistussumma

Lähetys

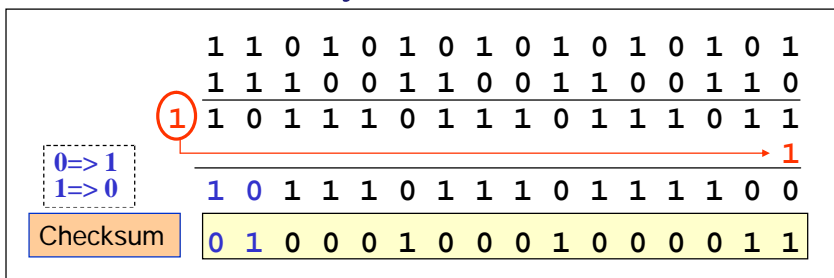
- Summaa 16 bitin kokonaisuudet (otsake + pseudo-otsake mukana), ylivuotobitit lasketaan mukaan, talleta **yhden komplementtina**

Vastaanotto

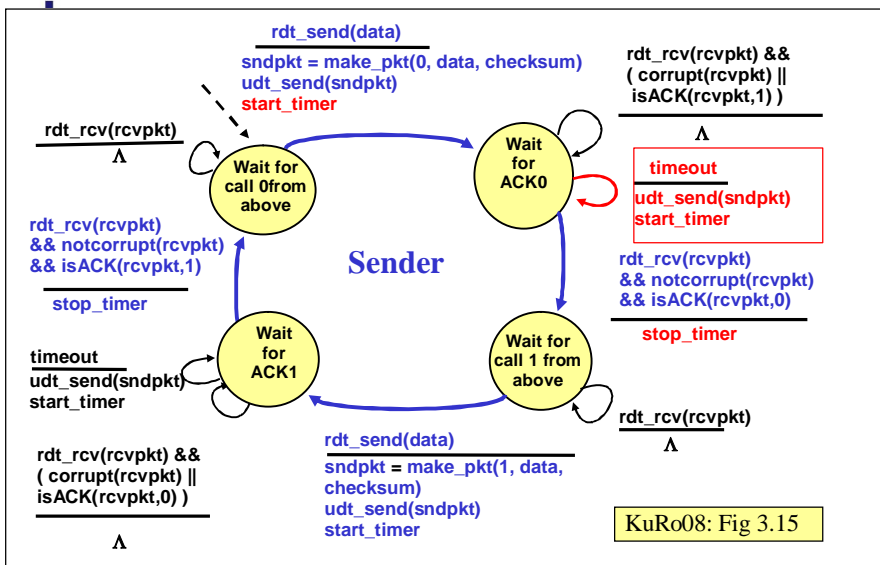
- Summaa 16 b kokonaisuudet (myös tarkistussumma).
- Jos tuloksena on 16 ykköstä, niin OK!

UDP-otsake

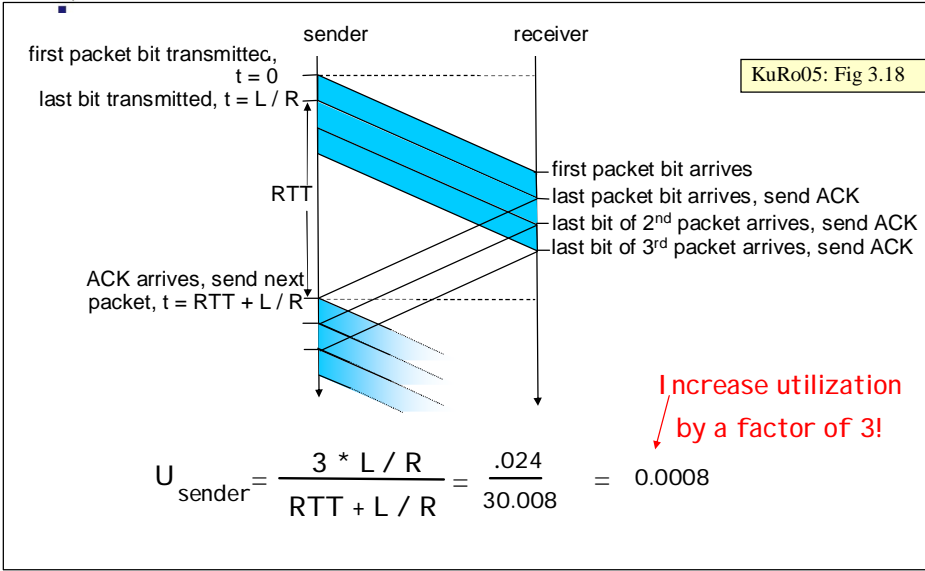

rdt3.0

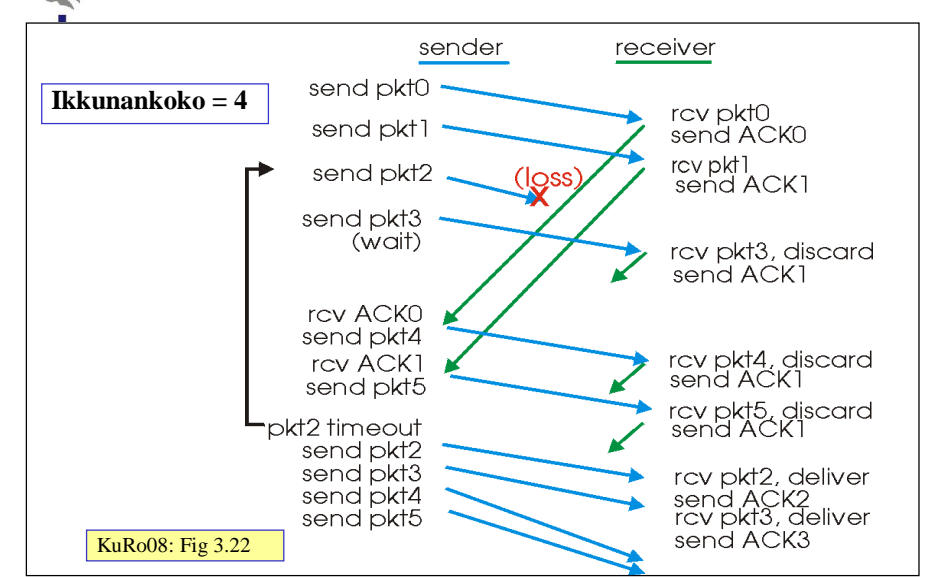

Liukuhintoitus: käyttöasteen kasvattaminen

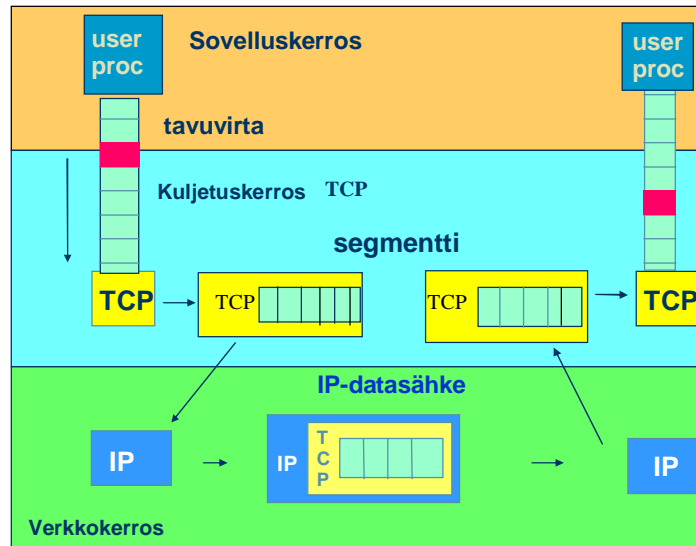

Go-Back-N: Esimerkki

TCP: prosessilta prosessille -tavuvirta

Tietoliikenteen perusteet /2009/ Liisa Marttinen

17

TCP:

Luotettava, järjestyksen säilyttävä tavuvirta

- n Ei sanomaraajoja
- n Tavunumerointi
- n Checksum-tarkistus
- n Puskurointi uudelleenlähetyksiä varten
- n Kumulatiiviset kuittaukset

Yhteydellinen

- n Kolminkertainen käsittely, yhteyden purku

Vuonvalvonta, ruuhkanhallinta (-valvonta)

- n Lähettäjä ei saa tukahduttaa vastaanottajaa eikä reitittämiä
- n Vuonvalvonta: Receive window
- n Ruuhkanhallinta

Tietoliikenteen perusteet /2009/ Liisa Marttinen

18

Yhteyden muodostus

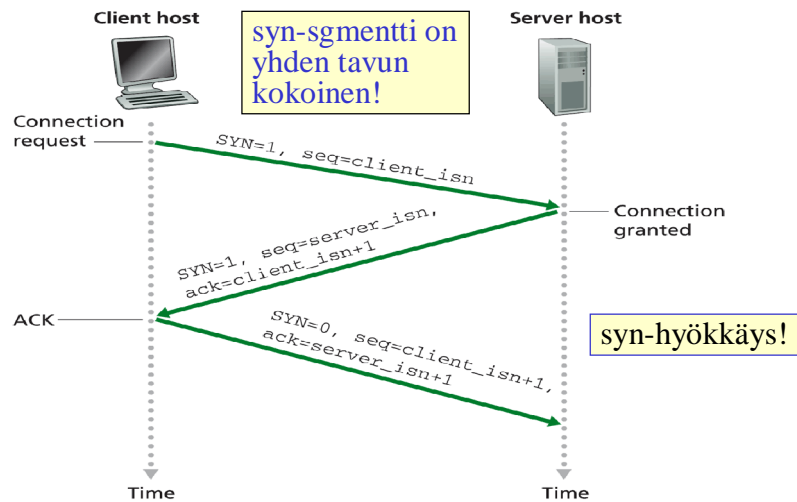

Figure 3.39 ♦ TCP three-way handshake: segment exchange

Tietoliikenteen perusteet /2009/ Liisa Marttinen

19

TCP Reno: Hidas aloitus (slow start) ja ruuhkanvälttely (congestion avoidance)

Aluksi ruuhkaikkuna = yksi segmentti

- Alussa hidas siirtonopeus = MSS/RTT

Kukin kuittaus kasvattaa yhdellä ruuhkaikkunan kokoa

- Eksponentiaalinen kasvu **hidas aloitus**
- Ikkuna kaksinkertaistuu yhden RTT :n aikana

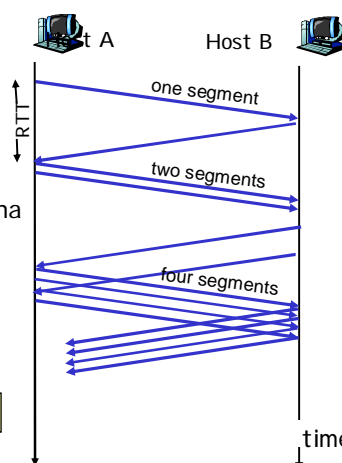
Jos uudelleenlähetys, puolita ruuhkaikkunan koko

- Multiplicative decrease

Sen jälkeen kasvata ikkunaa yksi segmentti/RTT

- Lineaarinen kasvu (Additive increase) **ruuhkanvälttely**
- Ruuhkan välttely (congestion avoidance)

Siirtonopeus = $CongWin / RTT$ tavua/sek

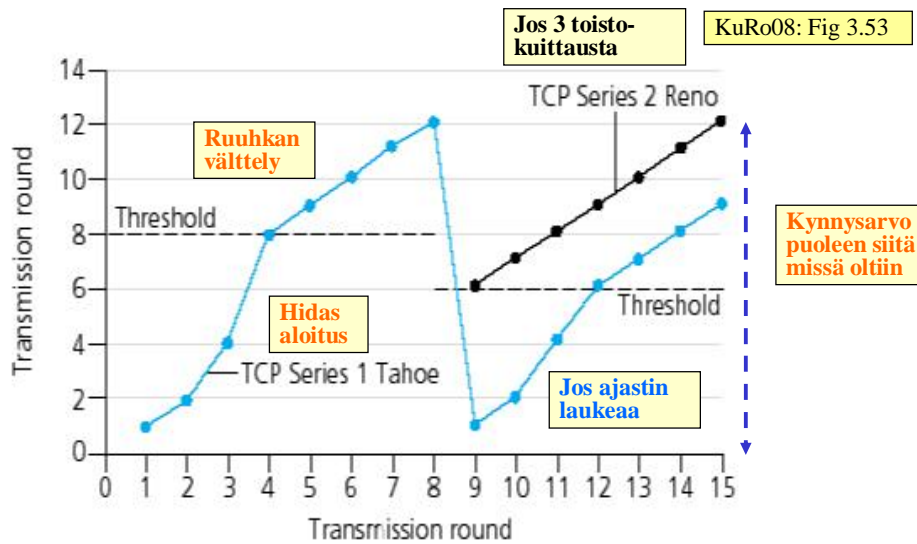

Tietoliikenteen perusteet /2009/ Liisa Marttinen

20

TCP Tahoe vs. TCP Reno

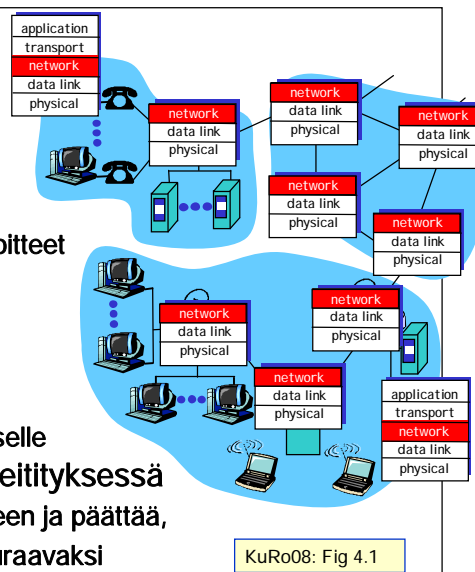
Tietoliikenteen perusteet /2009/ Liisa Marttinen

21

Verkkokerros

- n Toimittaa kuljetuskerroksen segmentit vastaanottajalle
- n Lähettäjä
  - n luo segmenteistä verkkokerroksen IP-paketteja
  - n Lisää otsaketietoja: mm. IP-osoitteet
- n Reitittäminen
  - n Isäntä - reititin ... reititin - isäntä
- n Vastaanotto
  - n Poista otsake
  - n Anna segmentti kuljetuskerrokselle
- n Verkkokerros toimii etenkin reitityksessä
  - n Reititin tutkii IP-paketin otsakkeen ja päättää, mihin linkkiin se lähetetään seuraavaksi

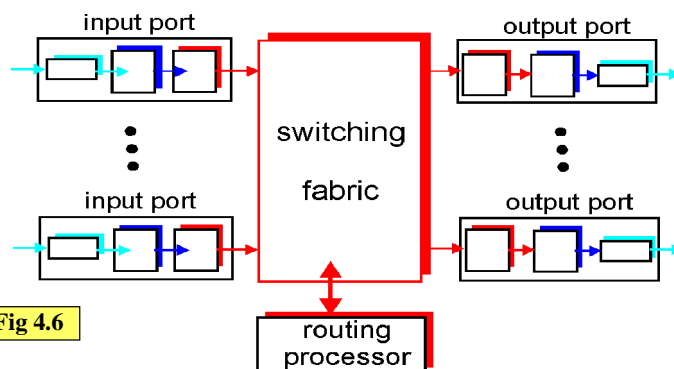
Tietoliikenteen perusteet /2009/ Liisa Marttinen

22

Reitittimen arkkitehtuuri

- n Kaksi tehtävää
  - n Välitä paketteja tulolinkeistä ulosmenolinkkeihin
  - n Suorita reititys algoritmia / -protokollaa
- n Portti ~verkkokortti
  - n Useita portteja niputettu yhteen linjakortiksi (line card)

KuRo08:Fig 4.6

Tietoliikenteen perusteet /2009/ Liisa Marttinen

23

IP-paketin rakenne (IPv4)

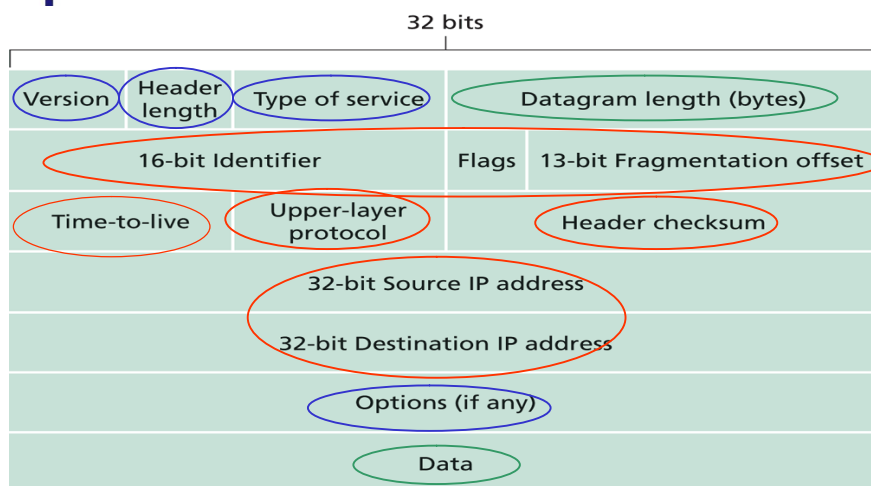

Figure 4.13 ♦ IPv4 datagram format

Tietoliikenteen perusteet /2009/ Liisa Marttinen

24

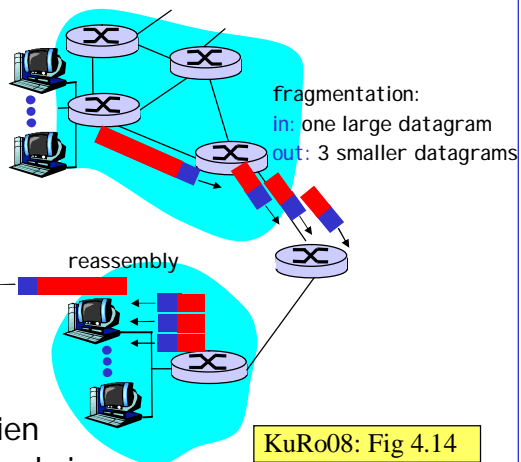
IP-pakettien paloittelu (fragmentointi)

Maximum transfer Unit (MTU)

suurin mahdollinen IP-paketti
eri linkeillä eri koko
Esim. Ethernet 1500 B

Liian iso paketti pilkottava
reitittimessä pienemmiksi
paketeiksi (fragmenteiksi),
jotka kohdekone kokoaa
voivat kukin kulkea eri reittiä

IP-otsakkeessa kentät
yhteenkuuluvien fragmenttien
tunnistamiseksi ja kokoamiseksi

Tietoliikenteen perusteet /2009/ Liisa Marttinen

25

Esimerkki

length	ID	fragflag	offset
=4000	=x	=0	=0

4000 tavun IP-paketti:
dataa 3980 B
MTU 1500 B

Yhdestä IP-paketista tulee
3 pienempää IP-pakettia

1480 B dataa
20 B IP-otsaketta

offset = 1480/8

length	ID	fragflag	offset
=1500	=x	=1	=0
=1500	=x	=1	=185
=1040	=x	=0	=370

0	1480	2860
1. Pala: 1480 tavua	2. Pala: 1480 tavua	3. Pala: 1020 tavua

Tietoliikenteen perusteet /2009/ Liisa Marttinen

26

CIDR: Classless InterDomain Routing

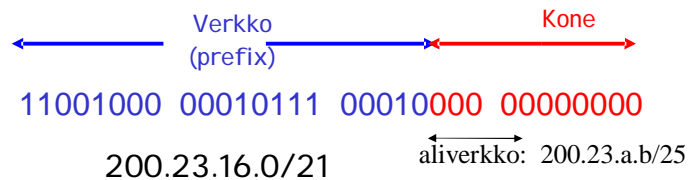
Verkko-osa voi olla minkä tahansa kokoinen

Vanha luokallinen osoite: A-luokka 8 b, B-luokka 16 b, C-luokka 24 b

Formaatti: a.b.c.d/x

x ilmoittaa verkko-osan bittienlukumäärän (prefix)

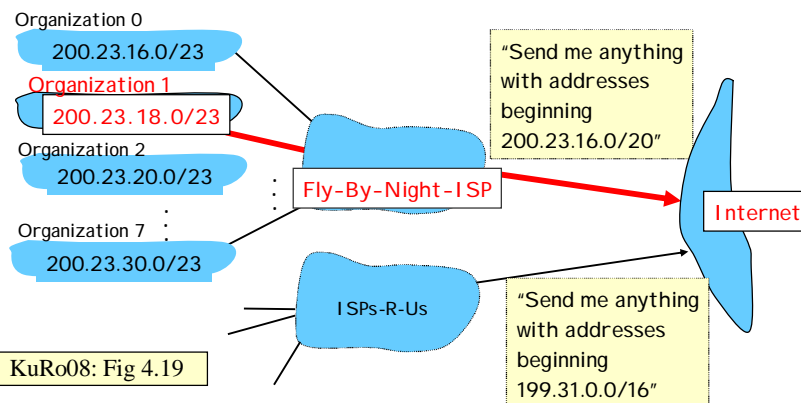
Esim. Organisaatio, jolla 2000 konetta varaa $2024 = 2^{11}$ konenumeroa, jolloin verkko-osaa varten jää 21 bittiä
Yritys voi vielä itse jakaa viimeiset 11 bittiä aliverkko-osoitteeksi ja koneosoitteeksi. Tämä jako ei näy ulkopuolelle.

Hierarkkinen osoite

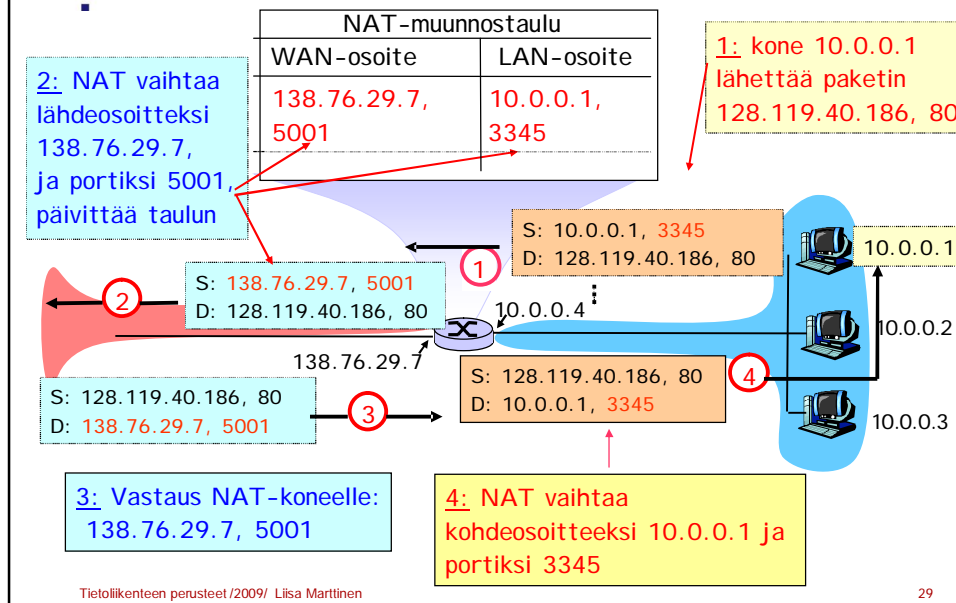
CIDR luo reititystä helpottavan hierarkian

Aggregointi (yhdistäminen): yhteinen alkuosa => samaan suuntaan

NAT: Esimerkki

Reititysalgoritmi

- o Etsii edullisimmat reitit lähdekoneelta kohdekoneille
  - o Käytetään reititystaulun muodostamiseen
    - Mille linkille paketti seuraavaksi siirretään tältä reititimeltä
- o Reititysalgoritmi, joka tarvitsee täydellisen tiedon verkosta:
  - o Ennen laskentaa käytössä koko kuva verkosta:
    - Kaikki linkkiyhteydet solmujen välillä ja niiden kustannukset
    - Käytännössä vain tietyistä autonomisesta alueesta
  - o Parhaat reitit lasketaan joko keskitetysti tai hajautetusti
  - o **Linkkitila-algoritmi** (link-state algorithm)
- o Reititysalgoritmi, jolle riittää epätäydellinen kuva verkosta
  - o Aluksi reitin tietää vain niistä koneista, joihin itse on yhdistetty
  - o Iteratiivinen algoritmi: reitin vaihtaa tietoja naapuriensa kanssa ja saa tietoa muusta verkosta
  - o **Etäisyysvektorialgoritmi** (distance vector algorithm)

Dijkstran algoritmi

$D(v)=2, D(w) = 5, \mathbf{D(x)=1}$
 $D(y) = \infty, D(z) = \infty$

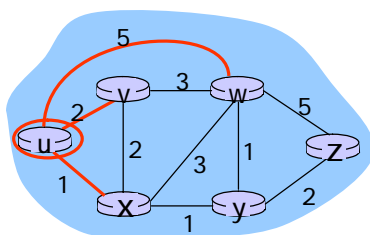
- 1 **Initialization:**
- 2 $N' = \{u\}$
- 3 for all nodes v
- 4 if v adjacent to u
- 5 then $D(v) = c(u,v)$
- 6 else $D(v) = \infty$
- 7
- 8 **Loop**
- 9 find w not in N' such that $D(w)$ is a minimum
- 10 add w to N'
- 11 update $D(v)$ for all v adjacent to w and not in N' :
- 12 $D(v) = \min(D(v), D(w) + c(w,v))$
- 13 /* new cost to v is either old cost to v or known
- 14 shortest path cost to w plus cost from w to v */
- 15 **until all nodes in N'**

Tietoliikenteen perusteet /2009/ Liisa Marttinen

31

Etäisyysvektoreititys:

Esimerkki 1

Kohde	kust.	linkki
Z	4	X:ään

Jos on jo saatu selville
(= naapurit kertoneet), että
 $D_v(z) = 5, D_x(z) = 3, D_w(z) = 3$

$$\begin{aligned}
 D_u(z) &= \min \{ c(u,v) + d_v(z), \\
 &\quad c(u,x) + d_x(z), \\
 &\quad c(u,w) + d_w(z) \} \\
 &= \min \{ 2 + 5, \\
 &\quad 1 + 3, \\
 &\quad 5 + 3 \} = 4
 \end{aligned}$$

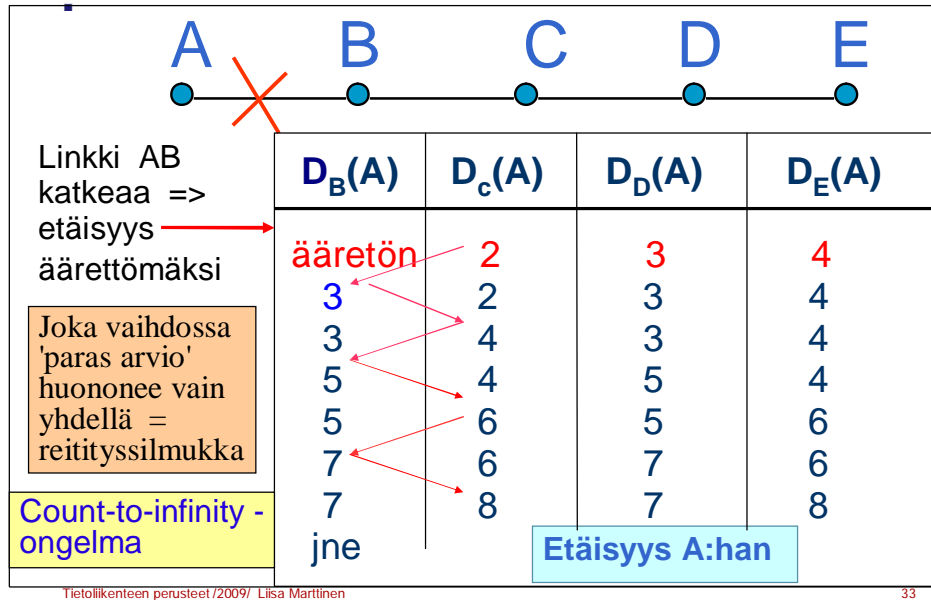
Kun paketti on matkalla solmusta u solmuun z , se tulee seuraavaksi lähettää solmuun x , joka tuotti tuon minimin => talleta tieto omaan etäisyysvektoriin (= reititystauluun)

Tietoliikenteen perusteet /2009/ Liisa Marttinen

32

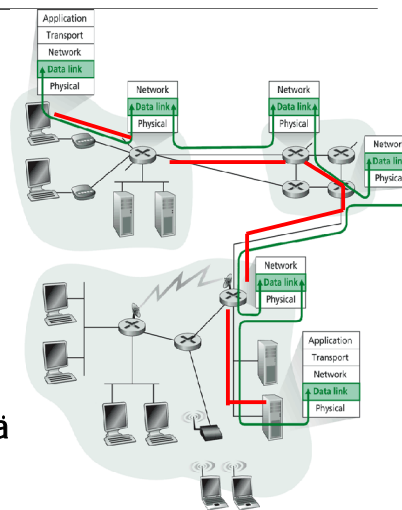

Huono uutinen etenee hitaasti!

Linkkikerros

- n Laitetoimintoa
- n Siirtää paketin fyysistä linkkiä pitkin koneelta (solmulta (node)) toiselle
  - langallinen / langaton
  - bitit sisään, bitit ulos
- n Kapseloi paketin siirtoon sopivaan muotoon
  - n Siirtokehys (frame)
- n Lähiverkossa linkejä voi yhdistää keskittimillä tai kytkimillä
  - n Käytetään fyysisiä osoitteita
  - n 'reititystä' ilman IP-osoitteita

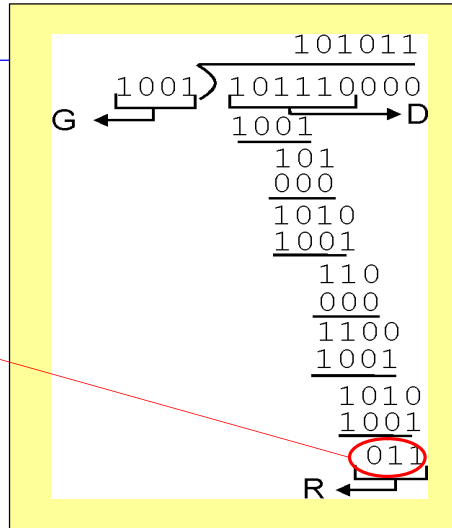

CRC-esimerkki

Data: 101110
 G: 1001, polynomina
 $1*x^3 + 0*x^2 + 0*x^1 + 1*x^0$
 <D,R>: 101110???

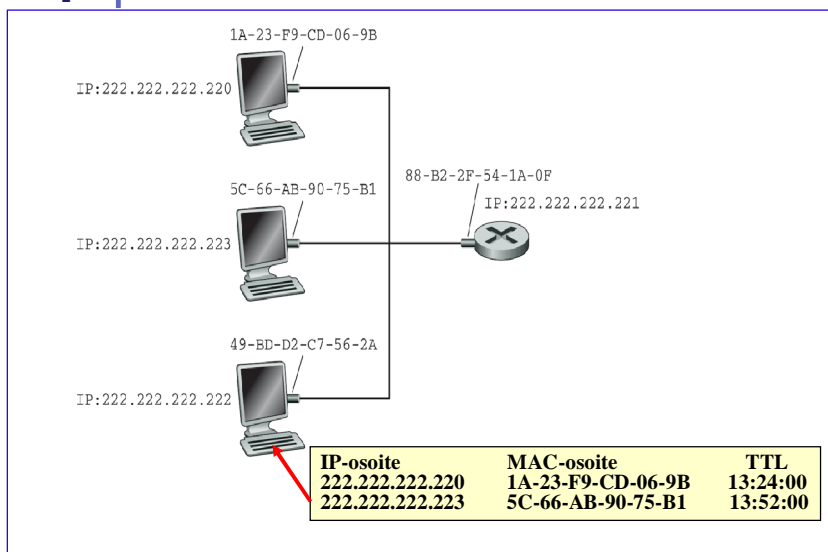
Lähetä: 101110**011**

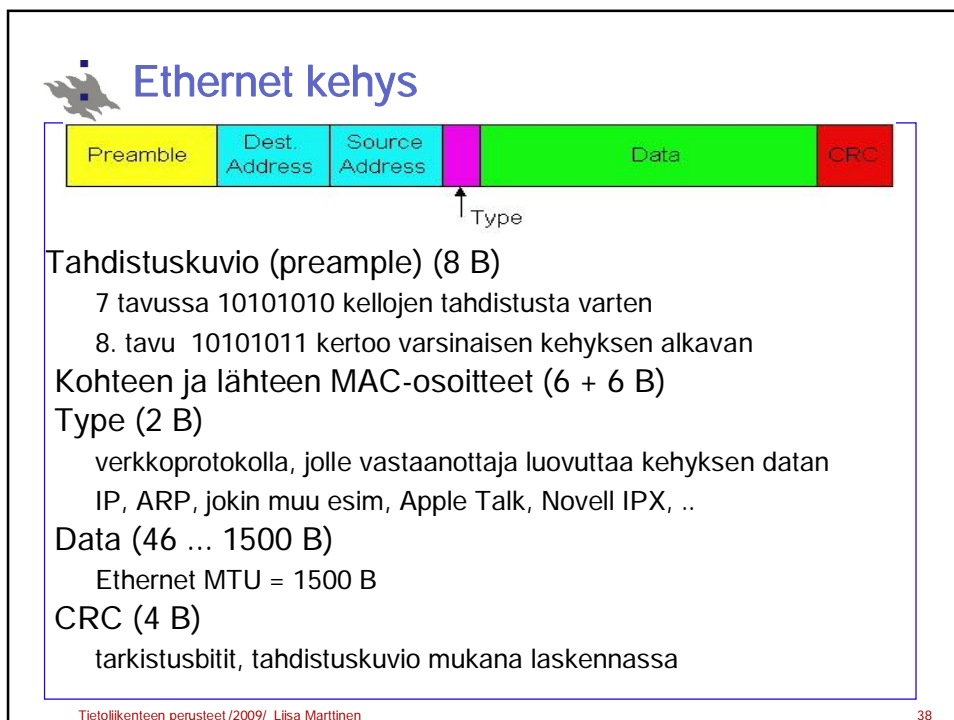
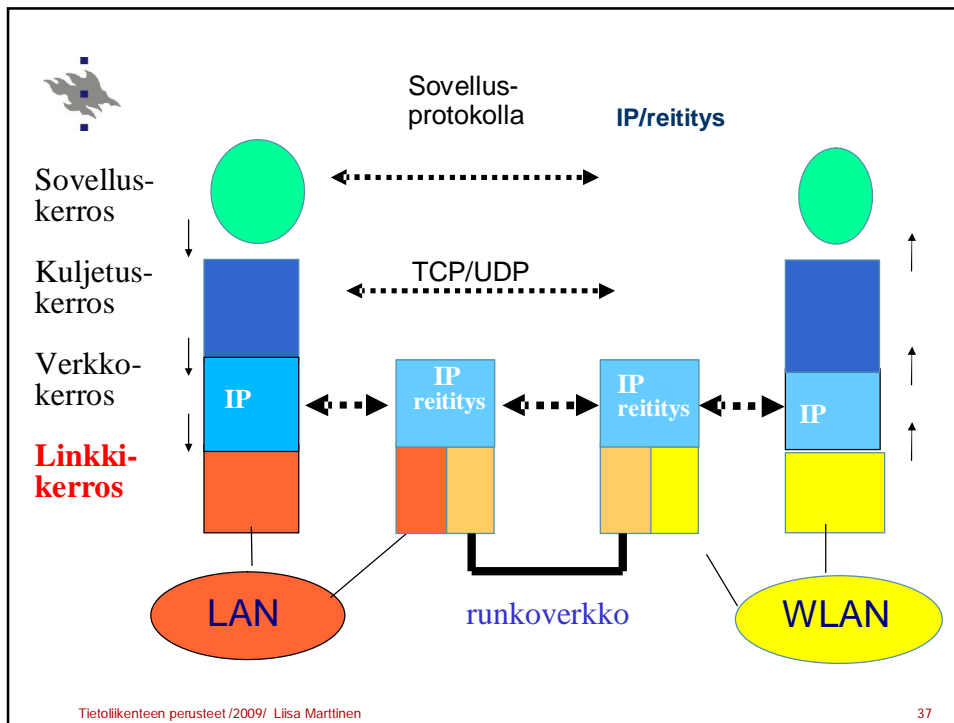
Modulo 2-aritmetiikka
 vähennyslasku yhteenlaskuja
 ei lainaamista, ei muistinumeroita
 = bittitason XOR
 $1+1=0, 1+0=0+1=1, 0+0=0$

KuRo08:Fig 5.8

MAC-osoitteet ja ARP-taulu, ARP-protokolla

CSMA/CD (with Collision Detection)

Asema kuuntelee myös lähettämisen jälkeen

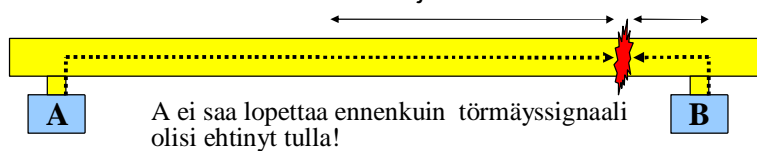
- n Langallinen LAN: signaalin voimakkuus muuttuu
  - Esim. Ethernet
- n Langaton LAN: hankalaa

Jos törmäys

- n Niin keskeytä heti lähettäminen
- n ja yritä uudestaan satunnaisen ajan kuluttua
- n Näin törmäyksen aiheuttama hukka-aika pienenee

Kauanko kuunneltava?

- n 2^* maksimi etenemisviive solmujen välillä

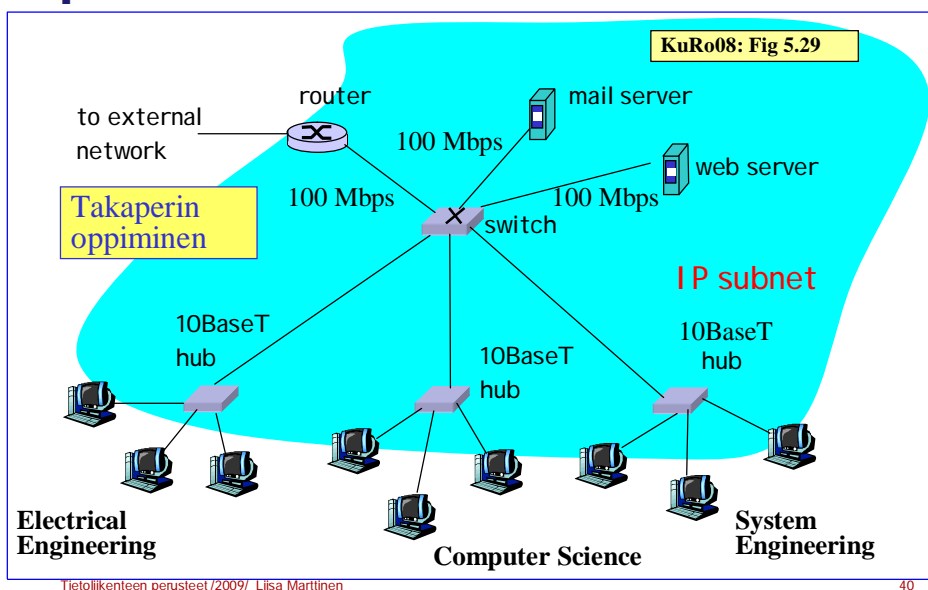

Tietoliikenteen perusteet /2009/ Liisa Marttinen

39

LAN, verkkosegmentit

Tietoliikenteen perusteet /2009/ Liisa Marttinen

40

802.11: CSMA/CA

Lähetys

1. Jos kanava vapaa

Kuuntele DIFS aikayksikköä
Lähetä kehys kokonaan

2. Jos kanava varattu

→ Käynnistä peruutuslaskuri (backoff)
random(max), jota vähennetään vain
kun kanava on vapaa,
Lähetä, kun laskuri nollassa
Jos ei tule kuittausta, niin yritä
uudestaan max = 2*max

Vastaanotto

Jos kehys OK

Odota SIFS aikayksikköä

Lähetä ACK (linkkikerroksen ACK)

KuRo08: Fig 6.10

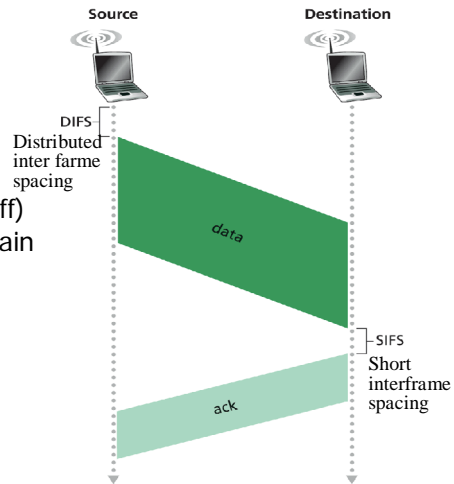

Figure 6.8 ♦ 802.11 uses link-layer acknowledgments

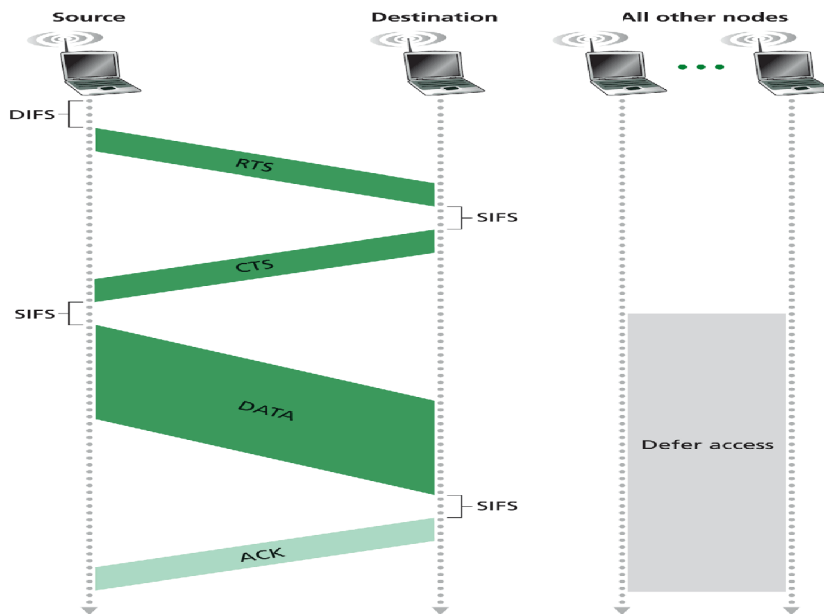

Figure 6.10 ♦ Collision avoidance using the RTS and CTS frames

Hajautettu DoS-hyökkäys (DDoS)

Hyökkääjä ottaa ensin haltuun ison joukon koneita niiden omistajien huomaamatta

- Koputtelee ja löytää turva-aukot
- Asentaa hyökkäysohjelman, joka vain odottelee käskyä /kellolyömaa

Kaapatut koneet aloittavat samaan aikaan hyökkäyksen uhrin kimppuun

- Hajautetusti
- IP-osoitteet peukaloituina

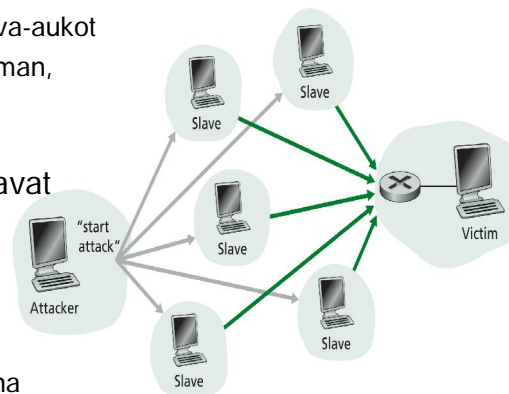

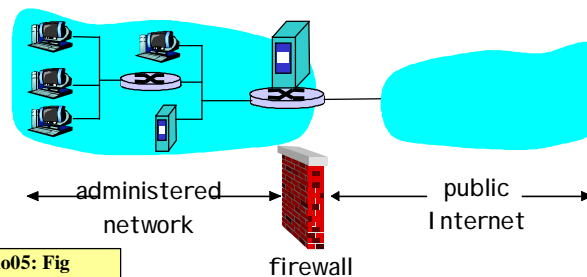
Figure 8.26 ♦ A DDoS attack

Palomuri (firewall)

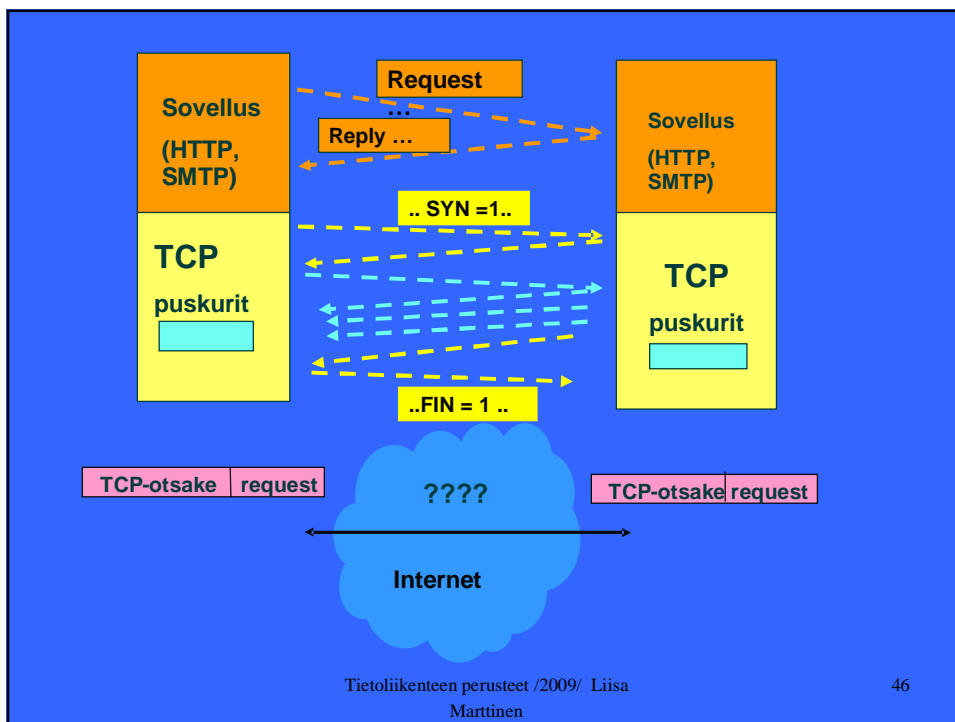
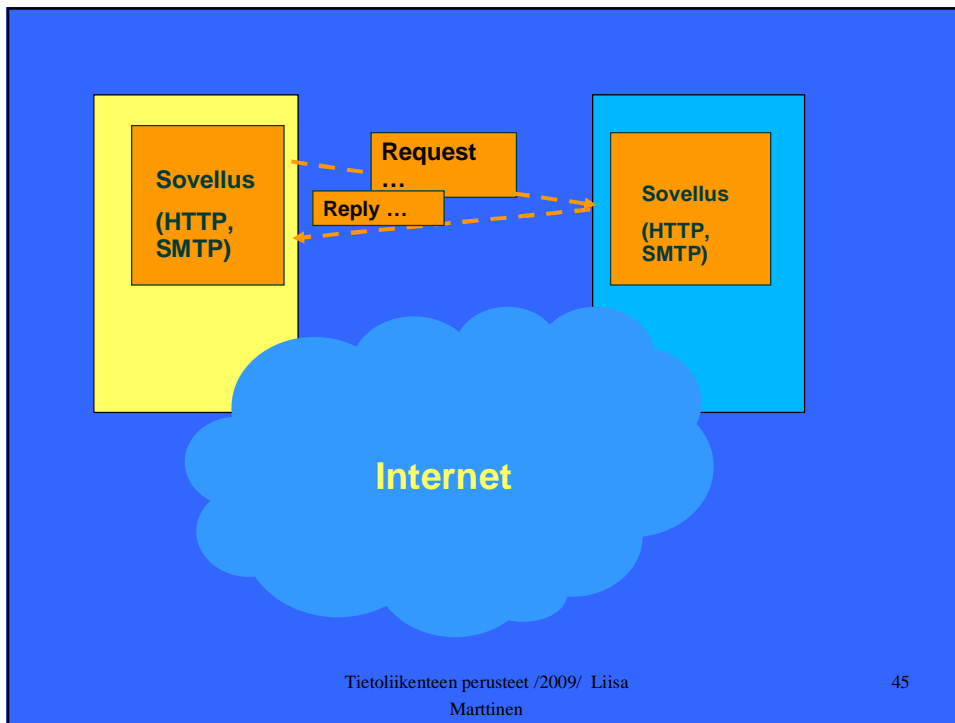
Ohjelmisto + laitteisto

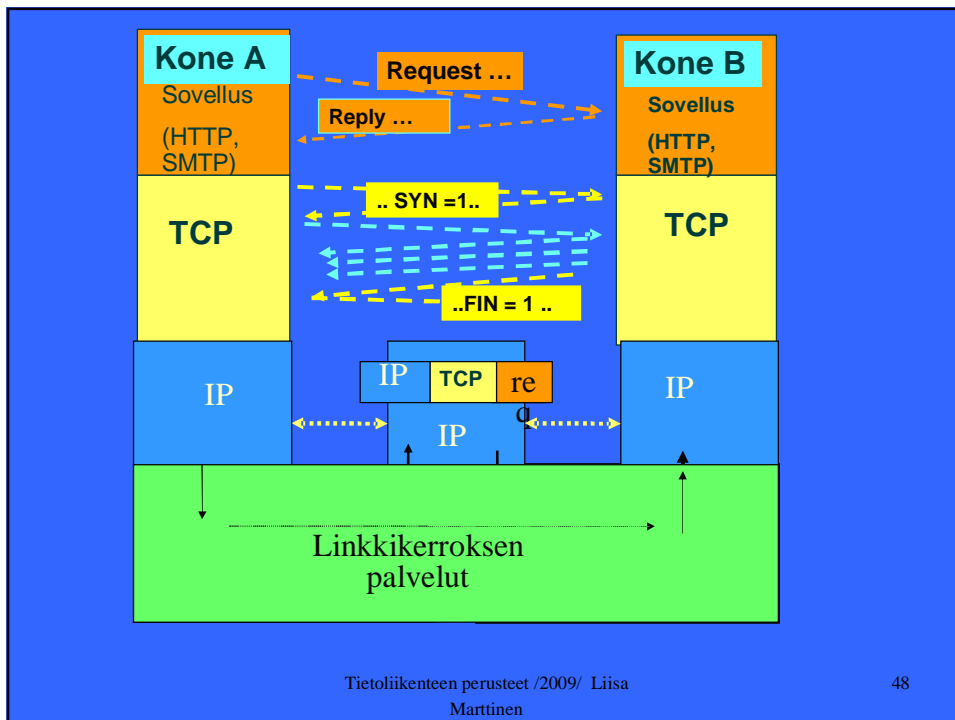
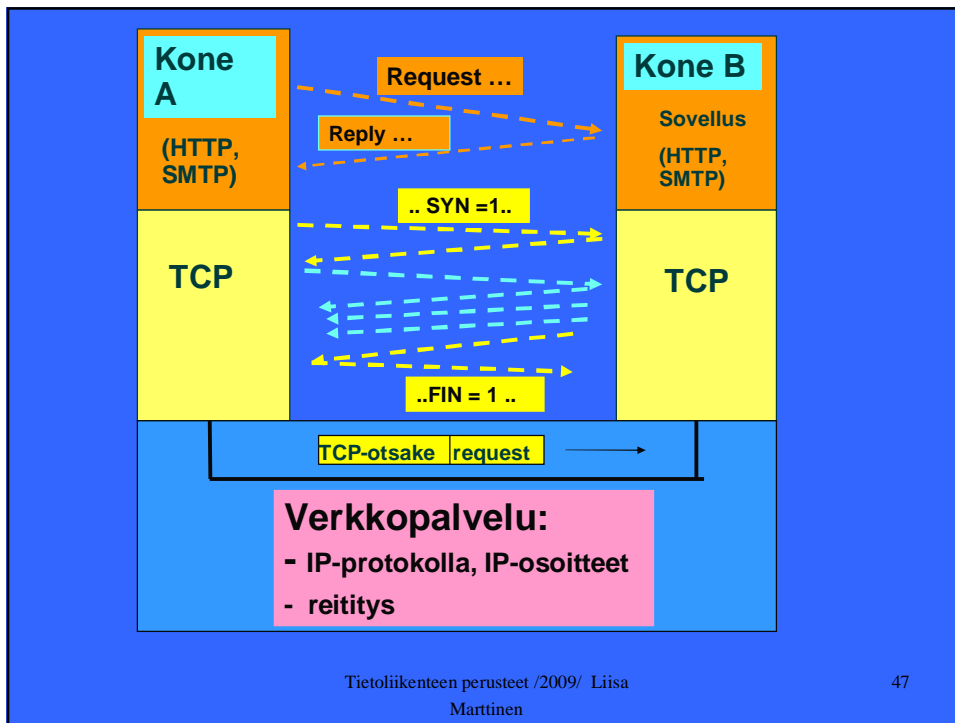
Suodattaa (filteroi) liikennettä organisaation oman verkon (intranet) ja julkisen Internetin välillä

- Osa IP-paketeista pääsee palomuurin läpi, osa ei

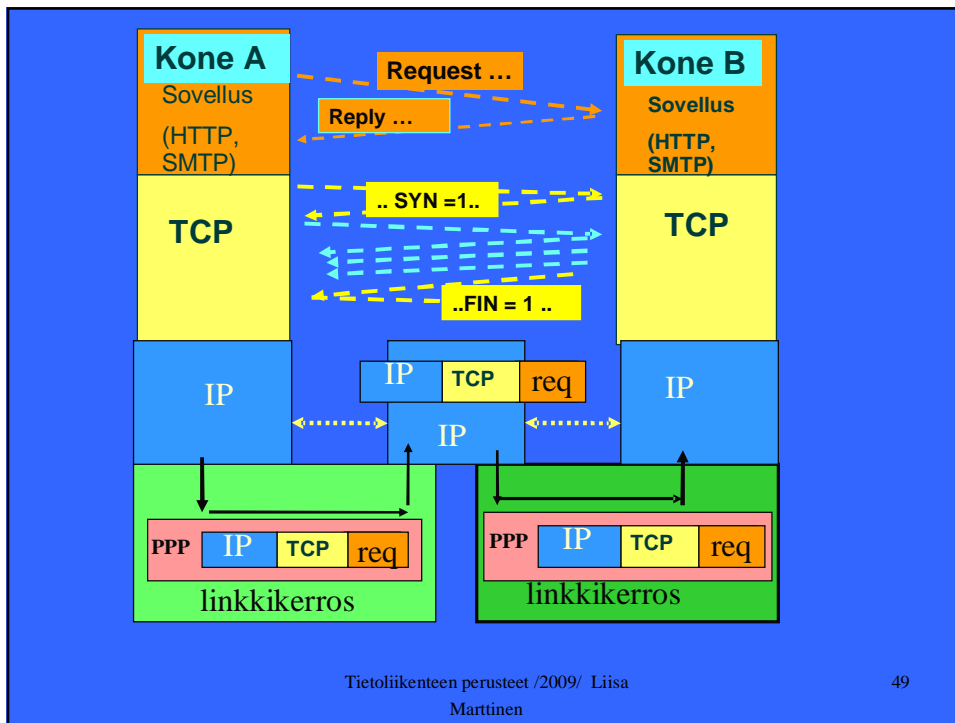

KuRo05: Fig 8.23

· Tietoliikenteen perusteet

Siinäpä se!

Tietoliikenteen perusteet /2009/ Liisa Marttinen

50